

পেৰিছৰ প্ৰতিবাদ

দুটি মৃত্যু, এটি কবিতা

পৰাগ কুমাৰ ডেকা

২৭ জুন ২০২৩। পেৰিছৰ উপকণ্ঠৰ নন্টোয়া নামৰ ঠাইত ফৰাচী পুলিচে নাহেল মেৰ্জুক নামৰ ১৭ বছৰীয়া কিশোৰ এজনক মুখামুখিকৈ গুলীয়াই হত্যা কৰে। কিশোৰজনৰ দোষ? তেওঁ ড্ৰাইভিং লাইচেন্স নোহোৱাকৈ গাড়ী চলাইছিল আৰু পুলিচক বাগী দি পলাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

এই ঘটনাৰ প্ৰতিক্ৰিয়াক্ৰমে পেৰিছ চহৰকে ধৰি ফ্ৰান্সৰ বিভিন্ন ঠাইত প্ৰতিবাদ আৰম্ভ হয় আৰু দুই-তিনি দিনৰ ভিতৰতে এই প্ৰতিবাদে এক দাবানলৰ ৰূপ লয়। বিশ্বৰ সকলো মানুহে সংবাদ মাধ্যমত এই দাবানলৰ শিখা দেখিবলৈ পায়। কিন্তু টিভিত বা বাতৰিকাকতত এনে ঘটনাবোৰৰ নিকট, হৃদয়বিদাৰক ৰূপটো ফুটি নুঠে, উঠিলেও সি অন্তৰ্ভেদী আৰু চিৰস্থায়ী নহয়। এনে ৰূপ এটি চাবৰ বাবে আমি যাব লাগিব কথাশিল্পৰ কাষলৈ, কলা-সাহিত্যৰ ওচৰলৈ।

পেৰিছৰ এই ঘটনাতোৱে আমাক একে বিষয়ৰে এক বিশেষ সাহিত্যকৰ্মৰ কথা সোঁৱৰাই দিয়ে। সেয়া হৈছে— ১৮৫৩ চনত প্ৰকাশিত ফৰাচী কবিতা এটি। কবিতাটোৰ নাম '৪ তাৰিখৰ নিশাৰ স্মৃতি' (মূল ফৰাচীত 'Souvenir De La Nuit Du 4')। পেৰিছৰ পটভূমিতে ৰচিত কবিতাটোৰ বিষয়বস্তু হৈছে ফৰাচী পুলিচৰ হাতত এটি নিৰ্দোষ শিশুৰ মৃত্যু। কবিতাটোৰ ৰচক ফৰাচী সাহিত্যৰ এজন অন্যতম কাণ্ডাৰী কবি, ঔপন্যাসিক, নাট্যকাৰ ভিক্টৰ হুগ' (১৮০২-১৮৮৫), যি *Notre-Dame de Paris* (১৮৩১), *Les Misérables* (১৮৬২) আদি কালজয়ী উপন্যাসৰ বাবে বিশ্বখ্যাত।

কবিতাটোৰ শিৰোনামত উল্লিখিত ৪ তাৰিখটোৱে ১৮৫১ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহৰ চতুৰ্থ দিনটোৰ কথা কৈছে। সেই দিনটোৰ দুদিনৰ আগত, অৰ্থাৎ ১৮৫১ চনৰ ২ ডিচেম্বৰত পেৰিছত এক সামৰিক অভ্যুত্থান ঘটিছিল। এই অভ্যুত্থানৰ অধিনায়ক আছিল তদানীন্তন ফৰাচী ৰাষ্ট্ৰপতি লুই নাপ'লিঅ' ব'নাপাৰ্ট (পাছলৈ তৃতীয়জন নাপ'লিঅ' নামে জনাজাত)। এওঁ আছিল বিখ্যাত ফৰাচী সম্ৰাট নাপ'লিঅ' ব'নাপাৰ্টৰ ভতিজা ল'ৰা।

এই সামৰিক অভ্যুত্থানৰ দ্বাৰা তৃতীয়জন নাপ'লিঅ'ই নিগাজীকৈ ফ্ৰান্সৰ সিংহাসন দখলৰ চেষ্টা কৰে। সেই উদ্দেশ্যৰে তেওঁ ফৰাচী পাৰ্লামেণ্টৰ নিম্ন সদন এছেম্বলী নেচিয়'নালৰ বিলোপ

সাধন কৰে, বিৰোধী নেতৃত্বদক কাৰাগাৰত নিষ্কেপ কৰে আৰু নিজকে অপৰিসীম, স্বেচ্ছাচাৰী ক্ষমতা প্ৰদান কৰে। আন কথাত, সেই অভ্যুত্থানৰ দ্বাৰা তেওঁ ফ্ৰান্সত গণতান্ত্ৰিক শাসন-ব্যৱস্থাৰ ওৰ পেলায়।

এই কাৰ্যৰ ফলত গোটেই ফ্ৰান্সতে প্ৰবল প্ৰতিবাদ আবৃত্ত হয়। পেৰিছত 'ভিক্টৰ হুগ', 'ভিক্টৰ শ্বয়েলছ'ৰ আদি লেখক-চিন্তাবিদে ফৰাচী সেনাবাহিনীৰ চূড়ান্ত বাধাকো নেওচি এই প্ৰতিবাদক নেতৃত্ব প্ৰদান কৰে। অৱধাৰিতভাৱেই ফৰাচী সেনাবাহিনীয়ে অতি কঠোৰ হাতেৰে এই প্ৰতিবাদ দমন কৰে আৰু ফৰাচী পুলিচৰ গুলীবৰ্ষণত চাৰি শতাব্দিক লোকৰ মৃত্যু হয়। এই প্ৰতিবাদবোৰ শাম কটালৈকে প্ৰায় ২৬,০০০ লোকক গ্ৰেপ্তাৰ কৰা হয় আৰু ৯,৫৩০ জন লোকক আফ্ৰিকাৰ আল্জেৰিয়ালৈ নিৰ্বাসিত কৰা হয়।

উল্লেখ্য যে সেইখিনি সময়ত আল্জেৰিয়াত ফ্ৰান্সৰ উপনিৱেশ আছিল। তদুপৰি আফ্ৰিকা মহাদেশৰ ইজিপ্ত, টিউনিচিয়া, মৰ'ক্কো, আইভৰী কষ্ট, ছুডান, মালি, গিনি, নাইজাৰ, নাইজেৰিয়া, ছেনেগাল, গাম্বিয়া আদি অনেক দেশতে ফ্ৰান্সে খোপনি পুতিছিল। ইয়াৰে কোনো কোনোখন দেশত আছিল ফ্ৰান্সৰ উপনিৱেশ আৰু কোনো কোনোখন দেশ আছিল ফ্ৰান্সাশ্ৰিত ৰাজ্য (প্ৰটেক্ট'ৰেট)। এসময়ত ঔপনিৱেশবাদী ফৰাচী সাম্ৰাজ্যৰ আকাৰ আৰু বিস্তাৰ আছিল ব্ৰিটিছ সাম্ৰাজ্যৰ পাছতে। ১৯৭৭ চনত জিবুটি দেশৰ স্বাধীনতাৰ পাছতহে আফ্ৰিকাত ফ্ৰান্সৰ উপস্থিতিৰ অন্ত পৰে। ফ্ৰান্সৰ কৃষ্ণাংগ আৰু শ্বেতাংগ নাগৰিকৰ মাজৰ উত্তেজনাপূৰ্ণ সম্পৰ্কক ভালদৰে বুজিবলৈ আফ্ৰিকা আৰু মধ্যপ্ৰাচ্যত ফ্ৰান্সৰ ঔপনিৱেশিক ইতিহাসৰ কথা জনাটো জৰুৰী।

অলপতে ফৰাচী পুলিচৰ হাতত মৃত্যুবৰণ কৰা নাহেল মেৰ্জুক আছিল আশিংকভাৱে আল্জেৰিয়ান আৰু আংশিকভাৱে মৰ'ক্কান মূলৰ। তদুপৰি তেওঁ আছিল ইছলাম ধৰ্মাৱলম্বী। এনেবোৰ কথাই তেওঁৰ হত্যাকাৰী পুলিচকেইজনৰ হিংস্ৰ, পক্ষপাতমূলক আচৰণত ইফ্ৰন যোগোৱা বুলি ধাৰণা কৰা হৈছে। এনেও ফ্ৰান্সৰ পুলিচে সেই দেশৰ কৃষ্ণাংগ আৰু আৱৰ-মূলৰ লোকৰ ওপৰত নিৰ্যাতন চলোৱাৰ ইতিহাস যথেষ্ট পুৰণি।

সি যি হওক, আমি আকৌ ১৮৫২ চনৰ প্ৰতিবাদ-দৰ্শক ফ্ৰান্সলৈ উভতি যাওঁ। তৃতীয়জন নাপ'লিঅ'ৰ সামৰিক অভ্যুত্থানৰ বিৰুদ্ধে হোৱা প্ৰতিবাদক ফৰাচী পুলিচে ভবিষ্যে মোহাৰি পেলালে। স্বেচ্ছাচাৰী চৰকাৰখনৰ তীব্ৰ সমালোচক ভিক্টৰ হুগই ১৮৫৫ চনৰ অক্টোবৰ মাহত স্ব-ইচ্ছাই ফ্ৰান্স ত্যাগ কৰিলে। তথাপি তেওঁ বিদেশৰ পৰাই ফ্ৰান্সৰ একন্যায়কত্ববাদী ৰাষ্ট্ৰপতি ক্ষুৰধাৰ সমালোচনা কৰি গ'ল।

১৮৫৯ চনত নাপ'লিঅ'ই ৰাজনৈতিকভাৱে নিৰ্বাসিত সকলো লোককে ক্ষমা প্ৰদান কৰি ফ্ৰান্সলৈ ঘূৰি অহাৰ সুযোগ দিয়ে, কিন্তু হুগই এই সুযোগ গ্ৰহণ নকৰিলে। কাৰণ তেওঁ বুজিছিল যে তেনে কৰিলেই তেওঁ নিজৰ সমালোচনাত্মক স্থিতিক নবম কৰিব লাগিব। সেয়েহে ১৮৭০ চনত তৃতীয় নাপ'লিঅ'ৰ পতনৰ পাছতহে হুগই স্বদেশলৈ ঘূৰি আহে।

নিৰ্বাসনৰ এই সময়ছোৱাতে ১৮৬২ চনত হুগই তেওঁৰ কালজয়ী উপন্যাস *Les Misérables* প্ৰকাশ কৰে। (উপন্যাসখনক থানেশ্বৰ হাজৰিকাই *দীন-দুখী* নামেৰে সংক্ষিপ্ত ৰূপত অসমীয়ালৈ ভাঙনি কৰিছে)। প্ৰায় ডেৰ হাজাৰ পৃষ্ঠাৰ এই কিতাপখনৰ প্ৰকাশৰ পাছতে ঔপন্যাসিক হিচাপেও হুগ'ৰ নাম গোটেই বিশ্বতে ৰৈ-বৈ যায়। ইতিমধ্যেই তেওঁ ফৰাচী ভাষাৰ এজন অন্যতম কবি

হিচাপেও সৰ্বজনস্বীকৃত হৈ উঠিছিল।

ওপৰত উল্লিখিত '৪ তাৰিখৰ নিশাৰ স্মৃতি' কবিতাটো প্ৰকাশ পায় ১৮৫৩ চনত, হুগ'ৰ স্বেচ্ছামূলক নিৰ্বাসনৰ দুবছৰ আগত। কবিতাটো সন্নিৱিষ্ট হৈছিল হুগ'ৰ *Les Châtiments* বা 'শাস্তি' নামৰ কাব্য সংকলনটোত। এই সংকলনত সন্নিৱিষ্ট প্ৰায়বোৰ কবিতাতে হুগই তৃতীয়জন নাপ'লিঅ'ৰ স্বেচ্ছাচাৰী শাসনক শাণিত সমালোচনা কৰে।

আবৃত্তিগীতে কোৱাৰ দৰে কবিতাটোৰ শিৰোনামত উল্লিখিত দিনটো হৈছে ১৮৫১ চনৰ ৪ ডিচেম্বৰ। সেইদিনা নিশা হুগই ৭ বছৰীয়া মৃত শিশু এটিৰ ঘৰলৈ যায়। শিশুটিৰ মৃত্যু হৈছিল ফৰাচী পুলিচে জনতাৰ ওপৰত কৰা নিৰ্বিচাৰ গুলীবৰ্ষণত। কবিতাটিত শিৰোনামত সেই নিশাটোৰ স্মৃতিৰ কথাৰে কোৱা হৈছে।

কবিতাটো আবৃত্ত হয় অতি পোনপটীয়াকৈ, পঢ়ুৱৈক জোকোৰি যোৱাকৈ— 'শিশুটোৰ মৃত আছিল দুটা গুলীৰ আঘাত।' তাৰ লগে লগে কথকে শিশুটিৰ দুখীয়া অথচ শান্ত-সৌম্য ঘৰুৱা পৰিৱেশৰ বৰ্ণনা দি কয়— 'তাহাঁতৰ ঘৰটো আছিল পৰিপাটী, নিগিন্ধ, শিশু, শান্তিপূৰ্ণ। সেই ঘৰটোৰে এচুকত বহি শিশুটিৰ আইতাকে চকুপানী টুকিছিল।'

কবিতাটোৰ কথকৰ সৈতে মৃত শিশুটিৰ কি সম্বন্ধ সেয়া স্পষ্ট নহয়। হয়তো কথকজন শিশুটিৰ চুবুৰীয়া, বা সমূলি অচিনাকি বাটৰ বাটৰুৱা। মুঠতে শিশুটিৰ সৈতে কথকজনৰ কোনো নিকট সম্বন্ধ নোহোৱাৰ সম্ভাৱনাই বেছি। কথকৰ বস্তুনিষ্ঠ দৃষ্টিভংগীতেই এই সম্ভাৱনাৰ ইংগিত পোৱা যায় —

নীৰৱতাৰ মাজেৰেই আমি ল'ৰাটোৰ কাপোৰবোৰ সোলোকালো।

তাৰ শেঁতা মুখখন মেল খাই আছিল।

তাৰ ভয়াৰ্ত চকুহালিত মৃত্যুৱে ডোঙা পাতিছিল।

তাৰ ওলমি থকা হাত দুখনে যেন আশ্ৰয় বিচাৰিছিল।

তাৰ পকেটত পোৱা গৈছিল কাঠৰ লাটুম এটা।

তাৰ মূৰত গুলীয়ে কৰা গাঁত দুটা আছিল আঙুলি এটা সোমাই যাব পৰাকৈ দ...

ল'ৰাটোৰ মূৰৰ খোলাটো আছিল ফটা কঠ এডালৰ দৰে মেল খোৱা।

এনে গা শিহৰি উঠা বৰ্ণনা মৃত শিশুটিৰ নিকটাত্মীয় এজনৰ বাবে সম্ভৱ নহয়। পিছে কবিতাটোৰ এই বাস্তৱবাদী, নিস্পলক বৰ্ণনাৰ এক বিশেষ গুৰুত্ব আছে। এনে বৰ্ণনাৰ মাজেৰে আমি মৃত শিশুটিক নিচেই ওচৰৰ পৰা চাবলৈ বাধ্য হওঁ। ফলত আমি ৰাজনৈতিক স্বেচ্ছাচাৰিতাৰ ভয়াৱহ ফলাফলবোৰৰ বিষয়েও সজাগ হৈ উঠোঁ।

কবিতাটোৰ কেতবোৰ বৰ্ণনাই খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ এক বিশেষ মুহূৰ্তকো প্ৰতিধ্বনিত কৰে। সেয়া হৈছে যীশুখ্ৰীষ্টৰ মৃত্যুৰ পাছৰ মুহূৰ্ত। কবিতাটোৰ এঠাইত ল'ৰাটোৰ বুটীমাকে তেওঁৰ মৃত নাতিয়েকৰ বিষয়ে কয়— 'ল'ৰাটি এজনা যীশুৰ দৰেই শান্ত আৰু নিৰ্জু আছিল।' তদুপৰি মৃত শিশুটিৰ কাপোৰ সোলোকোৱা, তাৰ ওলমি থকা হাত দুখনে আশ্ৰয় বিচৰা আদি বৰ্ণনাবোৰতো এই প্ৰতিধ্বনি স্পষ্টকৈ শুনা যায়।

এই প্ৰতিধ্বনিৰ কথা ভালদৰে বুজিবলৈ আমি এখন পেইণ্টিংখনলৈ মন কৰিব পাৰোঁ। ছবিখনৰ নাম 'মৃত যীশুৰ বাবে শোক-বিলাপ'। আঁকিছে পোন্ধৰ শতিকাৰ বিখ্যাত ইটালীয়ান শিল্পী চাভ্ৰ বট্টিছেলিয়ে (১৪৪৫-১৫১০)। ছবিখনৰ লগত হুগ'ৰ

কবিতাটোৰ সাদৃশ্যবোৰ মন কৰিবলগীয়া। বডিছেলিৰ এই ছবিখনত সদ্যে ক্ৰুছৰ পৰা নমাই অনা মৃত যীশুক দেখা গৈছে। ছেইণ্ট পীটাৰ, ছেইণ্ট পল আদিয়ে যীশুৰ শৰদেহৰ কাপোৰবোৰ সোলোকাই তেওঁক অস্তিম সংস্কাৰৰ বাবে সাজু কৰিছে। মাতৃ মেৰীৰ কোলাত শায়িত মৃত যীশুৰ হাত দুখন তললৈ ওলমি পৰিছে। খ্ৰীষ্টিয়ান ধৰ্মত, বিশেষকৈ দশমৰ পৰা অষ্টাদশ শতিকাৰ মাজভাগৰ এই সময়ছোৱাৰ ইউৰোপীয় চিত্ৰকলাত ই এক খুবাই জনপ্ৰিয় বিষয়। বিষয়টোক জনা যায় 'যীশুৰ মৃত্যুত শোক-বিলাপ' বুলি (ইংৰাজীত 'লেমেণ্টেইছন অব্ ক্ৰাইষ্ট')। এই বিষয়বস্তুক লৈ অসংখ্য ইউৰোপীয় চিত্ৰশিল্পীয়ে বহুতো লেখত ল'বলগীয়া ছবি আঁকি থৈ গৈছে।

হুগ'ৰ কবিতাৰ শিশুটিও এনে এখন ছবিৰ যীশুৰ দৰেই মৃত্যুশয্যাতে আছে। তাৰ গাৰ কাপোৰবোৰ সোলোকাই পেলোৱা হৈছে আৰু হাত দুখন অসহায়ভাৱে ওলমি আছে। মৃত যীশুক তেওঁৰ মাতৃ আৰু শিষ্যসকলে ঘেৰি থকাৰ দৰে শিশুটিক তাৰ আইতাক আৰু আন আন মানুহে আওৰি ৰাখিছে। ওপৰৰ ছবিখনত মৃত যীশুক মাতৃ মেৰীয়ে কোলাত লৈ থকাৰ দৰে কবিতাটোৰ এঠাইত বুঢ়ী মানুহগৰাকীয়ে মৃত নাতিয়েকক কোলাত তুলি লৈছে। উল্লেখযোগ্য যে মাতৃকোলাত মৃত যীশুৰ শৰদেহৰ ছবি খ্ৰীষ্টান চিত্ৰকলা আৰু ভাস্কৰ্যৰ এক পৰিচিত দৃশ্য। এই দৃশ্যটোক কোৱা হয় 'পোইটা' (pietà) বুলি। ইউৰোপীয় ভাস্কৰ্যত এই দৃশ্যটোৰ এক উৎকৃষ্ট উদাহৰণ হৈছে মাইকেলএঞ্জেল'ৰ অমৰ সৃষ্টি 'মেডনা ডে-লা পোইটা'।

এনে সাদৃশ্য সৃষ্টিৰ জৰিয়তে কবিতাটোৱে শিশুটিৰ মৃত্যুক এক অনন্য গুৰুত্ব প্ৰদান কৰিছে। পাশ্চাত্য সমাজ-সংস্কৃতিত এনে গুৰুত্ব কেৱল ঈশ্বৰ-পুত্ৰ যীশুৰ বাবেহে সংৰক্ষিত। এই কাৰ্যৰ দ্বাৰা যিদৰে কবিতাটোৱে এহাতে মৃত শিশুটিক ঈশ্বৰত্ব প্ৰদান কৰিছে, তেনেদৰে সি শিশুটিৰ হত্যাকাৰীহঁতক আওপকীয়াকৈ যীশুৰ হত্যাকাৰীৰ সৈতে তুলনা কৰিছে। এই তুলনাৰ যোগেৰে কবি ভিক্টৰ হুগ'ৰ মানৱতাবাদী দৃষ্টিভঙ্গী আৰু গভীৰ নৈতিকতাৰোধ অতি প্ৰাঞ্জলভাৱে ফুটি উঠিছে।

মন কৰিবলগীয়া যে ভাবৰ এনে ব্যাপ্তি আৰু ব্যঞ্জনা মাথোঁ কলা-সাহিত্যতহে সম্ভৱ। হিংসা সম্পৰ্কীয় বাতৰি আদিত এনে ব্যঞ্জনা সম্ভৱ নহয়। বিশ্বৰ বিভিন্ন সংবাদ মাধ্যমে ফ্ৰান্সৰ নাহেল মেৰ্জুকৰ হত্যাৰ বাতৰি পৰিৱেশন কৰোঁতে মাজে মাজে ইন্দ্ৰেত মৃত কিশোৰজনৰ ফটো এখন প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। কিন্তু তাতকৈ বেছিকৈ দেখুৱাইছিল ফ্ৰান্সৰ ৰাজপথত প্ৰতিবাদকাৰীৰ চাঞ্চল্যকৰ কাৰ্যকলাপৰ ভিডিঅ' ফুটেজ।

অৰ্থাৎ অধিকাংশ সংবাদ মাধ্যমৰ বাবে কিশোৰটিৰ হত্যাতকৈ প্ৰতিবাদকাৰীহঁতে কৰা ধ্বংসকাৰ্য বেছি চিত্তাকৰ্ষক, বেছি সংবাদযোগ্য। এইদৰেই সংবাদ মাধ্যমৰ বাতৰিয়ে মানুহক এনে হত্যাৰ প্ৰকৃত ভয়াবহতা আৰু কৰুণতাৰ পৰা বহু পৰিমাণে আঁতৰাই ৰাখে। তাত মৃত লোকজন পৰিণত হয় মাথোঁ এটি নাম, এখন ফটো বা এটি বাতৰিত।

ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে উৎকৃষ্ট কলা-সাহিত্যই চৰিত্ৰ একোটাক অস্তিত্ব আৰু স্বকীয়তাক যথাসম্ভৱ ৰক্ষা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। লগতে এনে কলা-সাহিত্যই আমাক নিৰ্দিষ্ট ঘটনা বা পৰিস্থিতি একোটাক ভুক্তভোগীৰ দৃষ্টিৰে চাবলৈ বাধ্য কৰে। ফলত আমাৰ মনবোৰো সহমৰ্মিতাৰ

বসেৰে সেমেকি উঠে। এই কথাখিনি আলোচ্য কবিতাটোতো দেখা যায়। তাত কথকে যেতিয়া মৃত শিশুটিৰ আইতাকৰ বিলাপৰ কথা কয়, তেতিয়া আমাৰ নিজৰ আৱেগবোৰো সাৰ পাই উঠে—

আমি ল'ৰাটোৰ কাপোৰবোৰ সোলোকাওতে তাৰ বুঢ়ীমাকে চাই আছিল।

'আয়ু, মোৰ পোনাটো তেনেই শোঁতা পৰি গৈছে,' তেওঁ কৈছিল।

'চাওঁ, লেমটো ওচৰলৈ আনহঁক।

হে হৰি! তাৰ চুলিখিনিলৈ চাচোন, কেনেকৈ কুমত লিপিত খাই লাগি ধৰিছে।'

তাৰ পাছত তেওঁ নাতিয়েকক কোলাত তুলি লৈছিল।

কবিতাটোৰ সহানুভূতিশীল দৃষ্টি মাথোঁ এই চৰিত্ৰকেইটিৰ ওপৰতে আৱদ্ধ নহয়। তাৰ পাছৰ দুটা শাৰীয়ে এই মৃত শিশুটি আৰু তাৰ দুৰ্ভগীয়া আইতাকৰ ভাগ্যক অশাস্ত চহৰখনৰ আন আন মানুহৰ ভাগ্যৰ সৈতে বান্ধি পেলাইছে—

নিশাটো আছিল বিমৰ্ষ।

এতিয়াও বাহিবত গুলীৰ শব্দ শুনা গৈছিল,

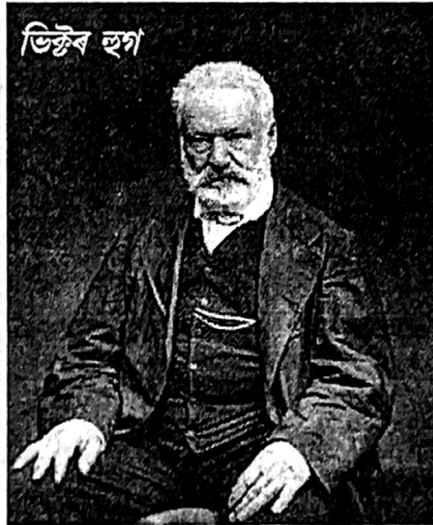
যি গুলীয়ে ৰাজপথত কাৰোবাৰ বুকু বিদাৰিছিল।

কবিতাটোৰ শেষৰ স্তৱকটোত হুগ'ই তৃতীয়জন নাপ'লিঅ'ক অতি চোকা ভাষাৰে সমালোচনা কৰিছে। কবিতাটোৰ মাজভাগত শিশুটিৰ বুঢ়ীমাকে বিলাপৰ সুৰত সুধিছে—

তেওঁৰ নিস্পাপ নাতিল'ৰাটোয়ে কিয় এইদৰে তাৰ জীৱন হেৰুৱাবলগীয়া হ'ল? কথকে উত্তৰত কৈছে— যাতে প্ৰেছিডেণ্ট নাপ'লিঅ'ই তেওঁৰ হাউলি-প্ৰাসাদ, লা-লিগিৰা, তেজী ঘোঁৰা, চিকাৰী কুকুৰ, লাহ-বিলাহৰ জীৱন, জুৱাখেল, গোলাপ ফুলৰ বাগিচা আদিবোৰ আজীৱন ভোগ কৰি যাব পাৰে আৰু বিলাস-নগৰী ছেইণ্ট ক্লাউডলৈ গৈ তেওঁৰ অধীনৰ গৱৰ্নৰ আৰু মেয়ৰহঁতৰ চাটুকৰী প্ৰশংসা বুটলি যাব পাৰে। ৰাজনৈতিক নেতাজনৰ এনে আড়ম্বৰপূৰ্ণ জীৱন সুনিশ্চিত কৰিবলৈকেই শিশুটিয়ে পুলিচৰ হাতত প্ৰাণ হেৰুৱালে আৰু বুঢ়ী মানুহজনীয়ে কঁপা কঁপা হাতেৰে নিজৰ নাতিয়েকৰ কফন সীবলগীয়া হ'ল।

এই কথা মন কৰিবলগীয়া যে কবিতাটোৰ শিৰোনামত ১৮৫১ চনটো আৰু ডিচেম্বৰ মাহটোৰ কথা উল্লেখ নাই। তাত মাথোঁ 'চাৰি তাৰিখৰ নিশা' বুলিহে উল্লেখ কৰা হৈছে। ক'ব পাৰি যে সেই চনটো আৰু মাহটো বাদ দিয়াৰ ফলত কবিতাটো এটা মাথোঁ বিশেষ ঐতিহাসিক ঘটনাৰ গভীৰ পৰা মুক্ত হৈ পৰিল। এতিয়া এজন পঢ়ুৱৈয়ে কবিতাটোৰ ৰচনাৰ আঁৰৰ ৰাজনৈতিক, ঐতিহাসিক, সামাজিক পৃষ্ঠভূমিৰ বিষয়ে নজনাকৈও তাত বৰ্ণিত ঘটনাৱলীৰ কৰুণতা, তাৰ চৰিত্ৰকেইটিৰ খং-ক্ষোভখিনি অনুভৱ কৰিব পাৰে। ফলত তাৰ আবেদন আৰু গুৰুত্ব হৈ পৰিল সাৰ্বজনীন।

এই সাৰ্বজনীনতাৰ বলতেই আজি ১৭০ বছৰ পাছতো কবিতাটো প্ৰাসংগিক হৈ আছে। সেইবাবেই ফৰাচী পুলিচে নাহেল মেৰ্জুকক হত্যা কৰাৰ প্ৰসংগতো আপোনা-আপুনি এই কবিতাটোৰ কথা মনলৈ আহিছে। ক'ব পাৰি যে সমাজত ক্ষমতাৰ অপব্যৱহাৰ চলি থকালৈকে কবিতাটোৰ প্ৰাসংগিকতা অক্ষুণ্ণ থাকিব। ■

ভিক্টৰ হুগ

প্ৰ
চ
ছ
দ
নি
ব
ন্ধ

পৰী হিলৈদাৰী • দ্য আৰ্ট অব্ দ্য ন'ভেল : উপন্যাস-কলা আৰু মুক্ত চিন্তাৰ সন্দৰ্ভত কুন্দেৰা • ৪৩
ড° অৰিন্দম শৰ্মা • মিলান কুন্দেৰা : এটি মূল্যায়ন • ৪৭
ড° বজ্জোত্তমা দাস বিক্ৰম • খোলা হাঁহি আৰু পাহৰণিৰ কথকতা • ৫২

প্ৰ
ব
ন্ধ
নি
ব
ন্ধ

ড° হীৰেন গোহাঁই • কেতবোৰ চিত্ৰ আৰু গৱেষণা কৰিবলগীয়া বিষয় • ১৮
ড° পৰমানন্দ মজুমদাৰ • অসম আৰু বংগৰ সংস্কৃতিৰ সেতু : ভূপেন হাজৰিকা : দৃষ্টি আৰু সৃষ্টি • ২১
বনজিৎ ঠাকুৰীয়া • ভূপেন হাজৰিকাৰ জীৱনভিত্তিক উপন্যাসত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ জীৱন • ২৯
ইউৰেকা কাকতি • ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত নিম্নবৰ্গীয় চেতনা • ৩৫
ড° বিপিন বৰা • কৃত্ৰিম বুদ্ধিমত্তাই সৃষ্টি কৰা অনুভূতিসম্পন্ন বুদ্ধিমান যন্ত্ৰ • ৫৬
অৰিন্দম বৰকটকী • সমালোচক ভবেন বৰুৱা • ৫৯
ড° কৃত্তিকা ডেকা • অসমৰ এক বৌদ্ধিক নক্ষত্ৰ ড° সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা • ৬৪
উদয়ন বিশ্বাস • শিল্পৰ বোধোদয় : পৰিৱেশ আৰু আমি • ৬৭
ইমবান হুছেইন • হিন্দু পুৰাণকল্পৰ মায়াময় অপশক্তি • ৭২

বি
শে
ষ
লে
খা

পৰাগ কুমাৰ ডেকা • পেৰিছৰ প্ৰতিবাদ : দুটি মৃত্যু, এটি কবিতা • ৪০

ক
বি
তা

মনজিৎ সিং, উৎপল ডেকা • ৮০
কৰবী ডেকা হাজৰিকা • ৮১
নন্দিতা প্ৰয়াসী, ড° সূৰ্য্যকমল বৰা • ৮২
মনহৰি বায়ন, বিপ্লৱ চুতীয়া • ৮৩
বিভাৰাণী তালুকদাৰ, অৰ্জুন দাস • ৮৪
উৎপল কলিতা, দীপশিখা বৰগোহাঁই দাস • ৮৫

গ
ল্প

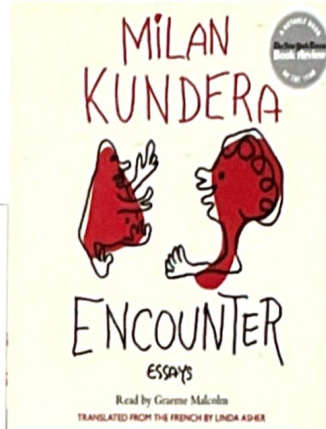
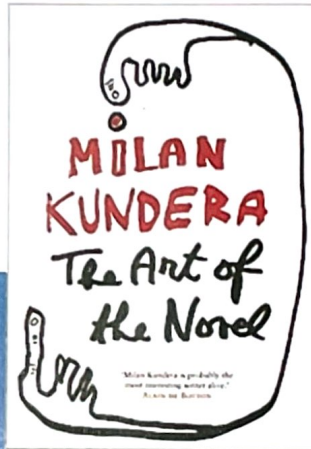
নিৰ্মালি নয়নতৰা • ছোঁ-ঘৰ • ৮৬
প্ৰাঞ্জল জ্যোতি দত্ত • পানী-বেলুন • ৯০

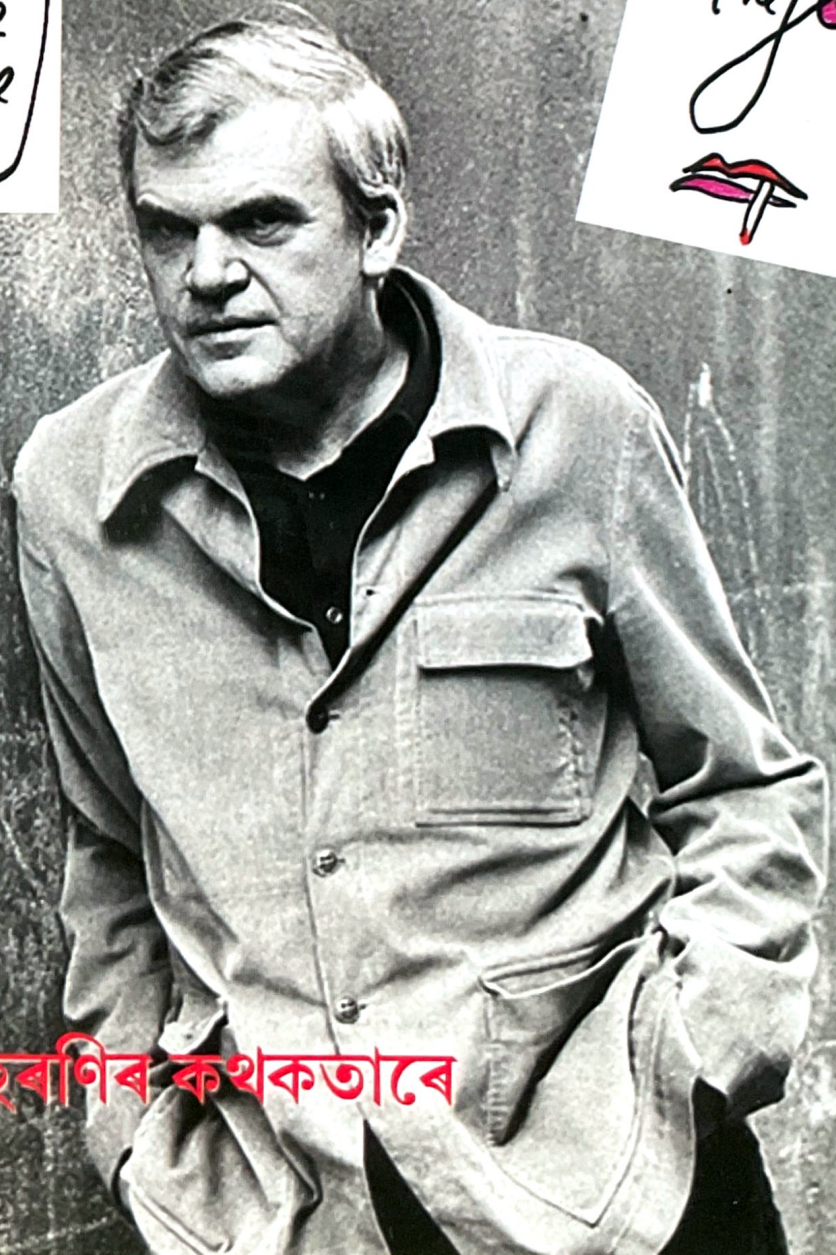
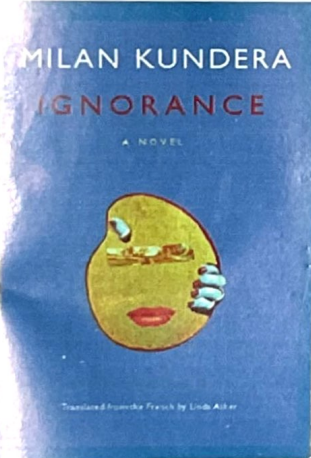
উনবিংশ বছৰ, দ্বিতীয় সংখ্যা, ছেপ্টেম্বৰ ২০২৩

সাতসৰী

₹ 80.00

বা মিলান কুন্দেৰা
ন কুন্দেৰা মিলান

খোলা হাঁহি আৰু পাহৰণিৰ কথকতাৰে
মিলান কুন্দেৰা